

& Dotyky a spojenia

Měl Stefan Zweig děti?

Stefan Zweig ve své autobiografii *Svět včerejška*, napsané v brazilském exilu, popisuje především stesk a zlobu nad tím, jak se věk rozumu a optimismu mohl zvrhnout v éru stranickosti, polarizace a nenávisti. Z tohoto pohledu – a optikou „cizince“ – je srozumitelné, co na tématu zajímá režisérku Julii Rázusovou a dramaturgický tým Dáši Čiripové a Marka Turošika z nezávislého divadla Slzy Janka Borodáča. Však také repliky, které lze vztáhnout k aktuální politické situaci na Slovensku, nebo spíše na šok zažívaný po nástupu Ficovy vlády, získávají potlesk na otevřené scéně. Rozvrat toho, o čem jsme byli přesvědčeni, že je správné a jediné možné, rozklad jistot a rozpad víry v prostý lidský rozum jsou jistě témata nadčasová, nicméně krize liberalismu a „pokrokového“ myšlení dostávají (nejen) v současném Slovensku zcela konkrétních obrysů.

Tvůrci však v rafinovaně konstruovaném libretu nezůstávají jen u této – jistě bolestivé – „pěny dní“ a přidávají ještě perspektivu feministickou. V dobovém kontextu Gabriela Marcinková s Annou Jakab Rakovskou například zmíní, že hotelový poslíček odhalující sebevraždu plukovníka Redla nemohl být ženou (nemluvě pak o tom, že slovenština – ani čeština – nezná femininum tohoto povolání), protože v první polovině 20. století byla i takto společensky zanedbatelná role výhradně a tradičně mužskou záležitostí. Jde se ale i dále. Pokud vypuknutí nacionálních vášní znamenalo konec snů o liberální Evropě, tvůrkyně především prostřednictvím autentického „audiodenníku“ Anny Jakab Rakovské z času, kdy jako čerstvá matka procházela klinickou depresí, vedou zajímavou paralelu mezi nadějným obdobím svobodné ženy a namnoze ubíjejícími povinnostmi vázaným mateřstvím. Jako jakýsi doplněk již zcela na okraji také do inscenace zařazují dokumentární úryvky z rozhovorů s nejmenovanými slovenskými herečkami na téma emigrace a osudu pracujících matek. Inscenace tak především předává pocit člověka za jistou hranicí zlomu, který se obrací zpět a zjišťuje, zda mohl a měl sílu zabránit zásadnímu zlomu ve svém osobním, společenském i politickém životě. Převládá přitom pocit zaskočení tím, jak se ta či ona událost odehrála nečekaně a jak drobné změny dokážou vést k dalekosáhlým a již dost možná nezvratným důsledkům.

Inscenace je velmi stylizovaná a spoléhá více než na herecký prožitek na jeho demonstraci, což jí však nijak neubírá na působivosti a účinnosti. Obě představitelky dokáží zcela uvěřitelně přepínat mezi náladami i časovými rovinami příběhu, takže je v důsledku jedno, zda sdělují příběh Zweigův, či svůj. Rázusová jim také svou režii klade do cesty řadu překážek ve formě převleků či konkrétních akcí na pomezí tance a tělocvičných prvků. Žádný z nich však nepůsobí samoučelně a naopak inscenací vhodně rytmitizují. Jsou také dalším z výrazových prostředků (nezapomínejme ani na kostýmy Diany Strauszové kombinující také moderní a historizující prvky) nevtíravě potvrzujících varietu ohledávaných témat, která jsou si zdánlivě – časově, společensky i politicky – vzdálená, ve skutečnosti však mají společného jmenovatele, kterým je ztráta jistot, vlastní domnělá i opravdová vina na tomto osudovém zvratu a prostředky, kterými se žena nebo kdokoli jiný s nimi může a dokáže vyrovnat. To, že inscenace *Outcast* místo očekávatelných odpovědí nabízí spíše jen další otázky či podněty k zamyšlení je spolu s vynikajícím, soustředěným a po všech stránkách přesným výkonem obou protagonistek jen jejím dalším plusem.

Jakub Škorpil

TVORCOVIA

Dramaturgia: Dáša Čiripová, Marek Turošik

Scéna a kostýmy: Diana Strauszová

Hudba: Martin Husovský

Choreografická spolupráca: Andrej Petrovič

Svetelný dizajn: Lukáš Katuščák

Produkcia: Linda Durkáčová

réžia: Júlia Rázusová

hrajú: Gabriela Marcinková, Anna Jakab Rakovská